

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Галайка Андрія Мироновича «Фінансова політика розвитку агропромислового комплексу України», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, темами, планами

Розвиток агропромислового комплексу забезпечується ефективним функціонуванням фінансової системи, формування якої відбувається в межах фінансової політики держави. Агропромисловий сектор економіки являється системою, яка складається із взаємопов'язаних функціонуючих компонентів, які з плином часу змінюються, що зумовлюється динамікою зовнішніх і внутрішніх фінансово-економічних умов. Тому актуальним питанням постає модернізація державної фінансової політики, яка б враховувала нові тенденції економічного розвитку суб'єктів господарювання, які є структурними складовими агропромислових галузей економіки. Вище представлене потребує суттєвого вдосконалення теоретико-методологічних і науково-практичних засад фінансової політики розвитку агропромислового виробництва в Україні, що зумовлює важливість і актуальність обраної теми дисертації.

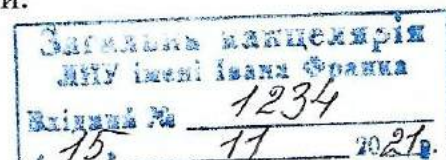
Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка «Фінансова політика модернізації економіки України» (номер державної реєстрації 0120U101808), в межах якої автором розкрито теоретико-методологічні і науково-практичні засади реалізації фінансової політики розвитку агропромислового комплексу України та обґрунтовано підходи до підвищення ефективності формування її стратегії.

Вище зазначене свідчить про правильність визначення предмету і об'єкту, мети та завдань представленого дослідження.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертації автором вдало вирішено наукове завдання обґрунтування теоретико-методологічних і науково-практичних положень фінансової політики розвитку агропромислового комплексу України. Дисертантом використано достатню кількість інформаційних джерел, які охоплюють законодавчі і нормативні акти; дані Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України; інформація монографічних і періодичних видань; матеріали всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій; власні аналітичні розрахунки.

Результати дисертаційної роботи використовуються в практичній діяльності, що підтверджується відповідними довідками. Зміст дисертації відповідає її темі. Це свідчить про достатній рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Пропозиції щодо управління фінансовими ресурсами з врахуванням фінансово-господарських результатів діяльності, розроблені автором, використовуються в поточній діяльності Львівської філії Національної акціонерної компанії «Укראгролізинг» (довідка № 1/1-3 від 13.01.2020 р.).

Рекомендації стосовно використання системи розрахунків за кореляційно-регресійним аналізом в процесі прогнозування впливу державної фінансової і податкової підтримки та капітальних інвестицій в агропромислому комплексі на такі фінансові показники діяльності, як: обсяг виробництва продукції, величина її реалізації, фінансові результати до оподаткування, чистий прибуток, податок на прибуток, податок на додану вартість з подальшим аналізом ефективності фінансування агропромислового сектору економіки як з точки зору збільшення масштабів його діяльності так і з погляду раціональності використання бюджетних коштів використовуються в роботі Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 265-1-52 від 17.06.2020).

Науково-методичні положення дисертації використано в навчальному процесі на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін: “Фінанси”, “Бюджетна система”, “Податкова політика”, “Фінансова діяльність суб’єктів господарювання” та “Бюджетний менеджмент” (довідка № 3594-Н від 02.10.2019).

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження фінансової політики розвитку агропромислового комплексу України» уточнено сутність понять “агропромисловий комплекс”, “розвиток агропромислового комплексу”, “фінансова політика розвитку агропромислового комплексу”, “державна підтримка агропромислового сектору економіки”, “бюджетне фінансування агропромислової сфери економіки”, “податкове регулювання розвитку агропромислових галузей економіки”; обґрунтовано структурно-функціональну модель механізму бюджетного фінансування та податкового регулювання розвитку агропромислового виробництва. Це дало можливість розширити теоретичні положення фінансової політики розвитку агропромислової сфери економіки, які забезпечать кращу її реалізацію на практиці.

У другому розділі «Оцінка ефективності фінансової політики розвитку агропромислового комплексу» запропоновано методику оцінювання результативності фінансової політики розвитку цієї сфери господарювання, оцінено вплив складових державної підтримки агропромислового сектору економіки на фінансові показники діяльності його господарських структур, визначено пріоритети державного фінансування їхнього виробництва. Це дало змогу отримати орієнтири здійснення державної фінансової політики розвитку агропромислових галузей економіки.

У третьому розділі «Напрями вдосконалення фінансової політики розвитку агропромислового комплексу» концептуалізовано напрями підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами державних

сільськогосподарських підприємств в сучасних економічних умовах, запропоновано шляхи вдосконалення механізму фінансової політики розвитку агропромислового сектору економіки та розроблено її стратегію формування та реалізації, що дало можливість запропонувати практичні рекомендації стосовно покращення державних заходів щодо забезпечення розвитку агропромислових підприємств.

Представлена робота Галайка А.М. має логічну структуру, її зміст повністю розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки і таблиці. Наведені в роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертації та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на 27 науково-практичних конференціях, публікаціях у наукових фахових видань, впровадженням авторських пропозицій в діяльність відповідних установ.

Зазначене вище дає можливість констатувати щодо достатньої обґрунтованості та достовірності основних положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечуються оригінальністю змісту, логікою викладення матеріалу та різноманітністю опрацьованої джерельної бази.

Дисертант обґрунтував результати, що містять елементи наукової новизни, які полягають у поглибленні науково-методологічних та науково-прикладних засад фінансової політики розвитку агропромислового комплексу шляхом розроблення її стратегії формування та реалізації. До найбільш важливих наукових результатів дисертації, які становлять наукову новизну, належать:

– удосконалено теоретико-концептуальний підхід до розкриття сутності фінансової політики розвитку агропромислового комплексу як діяльності, що здійснюється урядом України в сільському, водному господарстві та мисливстві, галузях, які виробляють засоби виробництва та обслуговують агропромисловий сектор економіки, галузях зі збереження, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції і передбачає заходи розподільчого та перерозподільного характеру з метою забезпечення сталого розвитку агропромислового виробництва. Це дає змогу виявляти та запобігати фінансовим процесам, які стримують економічний розвиток цієї сфери економіки, які проявляються в надлишковому податковому навантаженні і неефективному використанні фінансових ресурсів (п.п. 1.2, с. 38–43);

– розширено економічну термінологію в частині уточнення сутності низки понять, а саме: “агропромисловий комплекс” як сукупність галузей економіки, які об'єднані в економічну підсистему, котра забезпечує матеріально-технічне забезпечення і обслуговування виробництва

сільськогосподарської продукції, безпосередній її виробничий процес, а також її переробку та рух до кінцевого споживача (на відмінну від інших, дане тлумачення характеризує агропромисловий комплекс як сектор економіки із внутрішніми його галузями, що забезпечують повний цикл випуску сільгосппродукції); “розвиток агропромислового комплексу” як сукупність якісних змін, які формують його новий стан, який сприяє економічному зростанню, що проявляється в підвищенні виробництва агропромислової продукції, сплати податкових платежів до Державного бюджету України та внесків до інших централізованих фондів грошових ресурсів держави (на відмінну від існуючих, дане поняття описує конкретні зміни в цьому секторі економіки, що зумовлені його розвитком); “державна підтримка агропромислового сектору економіки” як сукупність прямих і непрямих державних заходів щодо матеріального і фінансового забезпечення діяльності агропромислових суб’єктів господарювання з метою підтримання сталого розвитку їхнього виробництва (на відмінну від інших, це тлумачення характеризує взаємопов’язані мету, процесуальні особливості та види державних заходів); “бюджетне фінансування агропромислової сфери економіки” як сукупність бюджетних програм щодо фінансового забезпечення її господарських структур з метою компенсації частини їхніх витрат на випуск продукції та підтримки їхньої фінансової стійкості (на відмінну від існуючих, дане визначення описує мету та процес фінансового забезпечення цієї сфери економіки); “податкове регулювання розвитку агропромислових галузей економіки” як сукупність державних заходів щодо коригування системи оподаткування з метою забезпечення сталого розвитку агропромислових підприємств (на відмінну від існуючих, акцентує увагу на зміні умов справляння податків з метою створення незмінного розвитку компаній в агропромисловому секторі економіки) (пп. 1.1, с. 33–37; пп. 1.2, с. 50; 52);

– обґрунтовано теоретичні основи прийняття управлінських рішень щодо розвитку агропромислового комплексу в частині наукового обґрунтування структурно-функціональної моделі механізму реалізації фінансової політики його розвитку, в основу якої покладено наступні особливості: фінансове регулювання розглядається з погляду функції управління; вплив держави через інструменти фінансового регулювання на розвиток агропромислової сфери економіки відбувається за допомогою механізму фінансової трансмісії; важливість контролю результативності фінансового регулювання, що дає змогу координувати вплив через бюджетний й податковий канали фінансової трансмісії (на основі попереднього моніторингу ефективності регулювання) та досягти поставлених цілей (очікуваних результатів) політики держави в сфері агропромислового виробництва. Це дало можливість обґрунтувати пріоритети фінансового регулювання діяльності підприємств агропромислового комплексу в Україні (пп. 1.2, с. 47–48; 50–54; пп. 1.3, с. 67; 72; 75; 78; 83; 84);

– запропоновано інструментарій оцінки результативності фінансової політики розвитку агропромислової сфери економіки шляхом верифікації

прогнозів низки показників функціонування її суб'єктів господарювання. Це дало змогу оцінити цільову ефективність аграрної політики в Україні та виявити недоліки управління бюджетними ресурсами розвитку агропромислового сектору економіки (пп. 2.1, с. 89–99; 118);

– покращено методикау діагностування впливу інструментів державного фінансування та податкового регулювання розвитку агропромислової сфери економіки на результативність її функціонування з використанням інструментарію економіко-математичного моделювання. Завдяки проведеним розрахункам виявлено нові закономірності впливу бюджетно-податкової політики на динаміку розвитку агропромислового комплексу в Україні, а саме: 1) фінансова підтримка суб'єктів господарської діяльності в агропромисловому секторі економіки не впливає на їхні фінансові показники функціонування і тому воно є неефективним; 2) обсяг коштів, який не сплачуються агропромисловими підприємствами внаслідок застосування механізму справляння податку на додану вартість до Державного бюджету України значно впливає на такі фінансові показники їхньої діяльності як величина виробництва і реалізації продукції, фінансові результати до оподаткування, чистий прибуток та невеликою мірою здійснює вплив на сплату до бюджету податку на додану вартість і податку на прибуток, що пов'язано з тим, що частина агропромислових виробників користується спрощеною системою оподаткування, при котрій податок на прибуток не справляється до державного бюджету, а інша частина суб'єктів господарювання використовувала спеціальний режим оподаткування податком на додану вартість до 2017 року, при котрому цей податковий платіж також не сплачувався до бюджету (пп. 2.2, с. 103–117; 120–122);

– поліпшено методологічні аспекти управління фінансовими ресурсами розвитку агропромислового сектору економіки, які враховують аналіз динаміки рентабельності сільськогосподарської продукції в процесі встановлення пріоритетів її державних закупівель. Це дало можливість удосконалити підходи до формування критеріїв вибору пріоритетних напрямів бюджетного фінансування розвитку сільгоспвиробництва в сучасних умовах господарювання (пп. 2.3, с. 133–138);

– сформовано науково-методичний підхід до вдосконалення механізму реалізації фінансової політики розвитку агропромислового комплексу, особливістю якого є застосування логіки фінансової трансмісії, оцінки взаємозв'язку інструментів бюджетно-податкової та інвестиційної політики та їхнього впливу на цільові макроекономічні показники. Це дало змогу виявити його недоліки (недостатність фінансових ресурсів на державні заходи, неефективне їхнє використання) та запропонувати шляхи підвищення ефективності фінансової політики розвитку цієї сфери економіки (пп. 3.1, с. 146; 151–155);

– охарактеризовано концепцію формування та використання фінансових ресурсів розвитку агропромислового сектору економіки, яка включає врахування фінансово-господарських результатів діяльності

підприємницьких структур в процесі управління їхніми грошовими коштами, а також у проведенні розрахунків прогнозного покриття збитків від залишків нереалізованої продукції і обсягу її виробництва і продажу, чистого прибутку та сплати до бюджету податку на прибуток і податку на додану вартість, на основі яких приймається рішення про стратегію розвитку суб'єктів господарювання, що сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами агропромислової сфери економіки шляхом врахування визначених тенденцій її економічного розвитку (п.п. 3.2, с. 166–171);

– сформульовано концептуально-практичні підходи до розроблення варіантів стратегії формування та реалізації фінансової політики розвитку агропромислового комплексу України, перша з яких полягає у збільшенні бюджетного фінансування або податкової підтримки цієї сфери економіки за умови підвищення витрат на випуск продукції компаніями в межах наявних їхніх основних засобів (стратегія ефективна лише з точки зору зростання масштабів діяльності агропромислових фірм, тому що за таким підходом суттєво збільшуються фінансові показники їхнього функціонування, крім податку на додану вартість і податку на прибуток), а друга – у збільшенні бюджетного фінансування або податкової підтримки агропромислового комплексу за умови залучення його суб'єктами господарювання певного обсягу капітальних інвестицій, що у свою чергу зумовить підвищення витрат на виробництво продукції (стратегія буде ефективною як з точки зору розширення обсягів агропромислової діяльності так і з погляду нарощення сплати податку на додану вартість і податку на прибуток до бюджету). Це дає можливість досягати визначених показників розвитку агропромислового комплексу шляхом забезпечення ефективної його діяльності (п.п. 3.3, с. 173–189).

Результати дослідження Галайка А.М. обґрунтовані на достатньо високому рівні та мають наукову достовірність. Висновки до розділів, загальні висновки є логічними та зрозумілими. Представлені результати дослідження можуть бути впроваджені в практичній діяльності для удосконалення фінансової політики розвитку господарських структур в агропромисловому секторі економіки України. Тема дисертаційної роботи «Фінансова політика розвитку агропромислового комплексу України» беззаперечно відповідає її змісту, що підтверджується як метою дослідження, так і вирішеними завданнями.

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові результати дисертації представлені в 14 наукових працях, серед яких 1 стаття в іноземному науковому періодичному виданні, 27 у інших наукових виданнях та 2 наукові статті в іноземних періодичних виданнях, що додатково відображають результати дисертаційної роботи.

Загальний обсяг опублікованих праць – 17,76 д. а., із них особисто здобувачеві належить 17,03 д. а. в 43 наукових роботах, з яких 41 публікація

відповідає вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

Положення дисертації, в яких висвітлено наукову новизну, повністю подані в зарубіжних та фахових виданнях, обговорені на науково-практичних зібраннях. Представлені у дисертації наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору та є значним науковим доробком. З наукових питань, що опубліковані у співавторстві, у дисертаційній роботі використано тільки ідеї і результати, котрі становлять особистий внесок здобувача.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз наукових публікацій, в котрих висвітлено основні наукові результати дисертації Галайка А.М. не виявив порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Дисертаційна робота має посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, відомостей, ідей, статистичних даних. Представлена наукова робота відповідає вимогам законодавства про авторське право і суміжні права.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень

1. В роботі на с. 59 в рис. 1.8 відображено не усі опосередковані інструменти, за допомогою яких реалізується державна фінансова політика щодо забезпечення розвитку галузей агропромислового сектору економіки. Характеристика усієї сукупності таких інструментів на цьому рисунку дала б можливість більш точно висвітлити її механізм формування та реалізації.

2. Висвітлюючи механізм формування та реалізації фінансової політики розвитку агропромислової сфери економіки на с. 45–84, автор багато уваги приділяє висвітленню її інструментів. Варто було більше описати про її важелі, тому що вони охоплюють комплекс інструментів та вирішують ширші завдання.

3. Дисертант представив на с. 89; 92–98 нову методику прогнозування фінансових показників діяльності агропромислових галузей економіки і порівняв її ефективність з функцією FORECAST MS Excel. Варто було б зіставити результативність її функціонування з іншими функціями прогнозу. Це б дало змогу визначити результативність нового методичного підходу до розрахунку прогнозних значень цих індикаторів, порівняно з іншими функціями прогнозування даних показників.

4. Здобувач висвітлює на с. 103–110; 114–116; 120 результати кореляційно-регресійного аналізу в таблицях. Слід було подати ще графіки з регресійним полем та лінією, яке б доповнило результати аналізу наочним відображенням встановлених зав'язків і дало б можливість візуально оцінювати вплив між факторною та результуючою ознаками.

5. В дисертаційній роботі на с. 120–122 визначено вплив обсягу фінансових ресурсів, які не сплачуються суб'єктами господарювання внаслідок

застосування механізму справляння податку на додану вартість на фінансові показники їхньої діяльності, які включають податок на прибуток. Виходячи з цього, доцільно було б ще обчислити вплив пільг з податку на прибуток на фінансові показники функціонування агропромислового комплексу. Це б доповнило аналіз ефективності податкового регулювання розвитку цієї сфери економіки.

6. В дисертації здобувач на с. 166 намагається поєднати реалізацію фінансової політики розвитку агропромислового комплексу з управлінням фінансовими ресурсами державних сільськогосподарських підприємств. Для такого підходу було б доцільно побудувати чіткішу і ширшу координацію між державними заходами на макрорівні та на мікрорівні економіки. Це дало б можливість більш детально висвітлити такі підходи до забезпечення ефективного функціонування даної сфери господарювання.

7. Автор запропонував на с. 168–171 методологію розрахунку прогнозної економічної вигоди від господарювання державних підприємницьких структур, їхньої прогнозованої збитковості та податкового навантаження, яка представлена безпосередніми розрахунками. Доцільно було б спочатку її подати формулами, що дало б змогу більш чіткішого її розуміння.

Висловлені зауваження і побажання не зменшують високий науково-теоретичний і практичний рівень проведеного дисертантом дослідження, тому що мають дискусійний характер.

7. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Галайка Андрія Мироновича «Фінансова політика розвитку агропромислового комплексу України» виконана на важливу та актуальну тему і достатньо обґрунтована, має логічний виклад матеріалу та є завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовують теоретико-методологічні та науково-практичні засади формування та реалізації фінансової політики розвитку агропромислового комплексу України.

Зміст дисертаційної роботи та представлені в ній результати дослідження відповідають галузі знань 07 «Управління та адміністрування» та спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» і вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р., а її автор – Галайко Андрій Миронович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів
природокористування України

Н.М. Давиденко